

załącznik nr 2

Autoreferat

dotyczący działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej

1. Imię i nazwisko: Justyna Siemionow, ur. 15.09.1972.

2. Wykształcenie:

1991 – 1996 Uniwersytet Gdański – studia stacjonarne, kierunek: psychologia

I specjalizacja: psychologia kliniczna, II specjalizacja: psychologia pracy i organizacji

23.03.1995. Studia ukończone z wynikiem bardzo dobrym. Temat pracy: Model osobowy ojca i matki w percepcji chłopców niedostosowanych społecznie. Praca przygotowana pod kierunkiem dr hab. Mieczysława Cioska, prof.UG.

1996 - First Certificate in English, Centrum Egzaminacyjne British Council o/Gdańsk

1997 - Kurs z zakresu technik diagnozy psychologicznej ze szczególnym uwzględnieniem zakresu stosowania i interpretacji WAIS – R (PL). Rekomendacja Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Pracownia Testów Psychologicznych Practest w Warszawie.

**1999 - Dyplom ukończenia studium podyplomowego Zarządzania Zasobami Ludzkimi
Biuro Rozwoju Organizacji „Progresja” w Gdańsku**

**2000 – 2001 Dyplom ukończenia studium podyplomowego ‘ Szkoła Zarządzania’
Gdańsk, Instytut Organizacji i Zarządzania - Uniwersytet Gdański**

**2001 Ukończenie kursu ‘Diagnoza różnicowa DSM-IV’ Andrzej Twardoń Ph.D., Mind
TransAction w Warszawie**

**2002-2003 Dyplom ukończenia studium podyplomowego z Resocjalizacji
Pomorska Wyższa Szkoła Humanistyczna w Gdyni**

**2002 Ukończenie kursu Self and Change, lecturer prof. Daphna Oyserman,
University of Michigan, USA, Uniwersytet Warszawski**

**2003 Letnia Szkoła Pomocy Dzieciom – Ofiarom Przestępstw i Krzywdzenia
Fundacja Dzieci Niczyje Warszawa**

**30.07.2003 Akt nadania stopnia awansu zawodowego nauczyciela dyplomowanego
Pomorski Urząd Wojewódzki w Gdańsku**

2003 -2007 Studia Doktoranckie z Zakresu Psychologii
Uniwersytet Gdański – Wydział Nauk Społecznych

Gdańsk

2007 Teoretyczny i praktyczny kurs z zakresu terapii EEG Biofeedback – I stopień

Warszawa

13.03.2008 Uniwersytet Gdański, nadanie stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie psychologii

Tytuł rozprawy doktorskiej: Obraz samego siebie oraz poziom samooceny u chłopców niedostosowanych społecznie – przed i po terapii. Promotor: prof. UG, dr hab. Mieczysław Ciosek, recenzenci: prof. dr hab. Gabriela Chojnacka- Szawłowska, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie, prof. dr hab. Henryk Machel, Uniwersytet Gdański.

Chciałabym dodać, że przez dwadzieścia lat mojej pracy zawodowej systematycznie uczestniczyłam w kilkunastu różnych formach doskonalenia umiejętności wychowawczych i terapeutycznych, dbając o swój rozwój zawodowy jak i osobisty. Wśród tych form doskonalenia zawodowego znalazły się między innymi: Opieka nad dzieckiem i rodziną w placówce opiekuńczo-wychowawczej (2006) Praca z objawami depresji i niskiej samooceny nastolatka (2008), Wiem bo słucham – warsztat technik i komunikacji (2012) Niepubliczny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Creative; Kreatywne nauczanie (2013) Instytut Kształcenia Eko-Tur; Cyberprzemoc i zagrożenia płynące z mediów (2015) Instytut Kształcenia Eko-Tur.

3. Aktywność zawodowa i naukowa

3.1. Praktyka zawodowa

Prezentację działalności naukowo-badawczej rozpoczynam od wskazania swoich osiągnięć w obszarze praktyki zawodowej, z uwagi na to, że to te doświadczenia w znacznym stopniu ukształtowały mnie jako naukowca i badacza. We wrześniu 1995 roku, na ostatnim roku studiów, rozpoczęłam pracę zawodową na stanowisku psychologa w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym nr 1 w Malborku. Realizując dwukrotnie w MOW praktyki studenckie, poznałam specyfikę funkcjonowania tej instytucji, wówczas jeszcze o charakterze bardziej izolacyjnym i represyjnym niż w chwili obecnej. Praktyki zaowocowały również pomysłem na pracę magisterską oraz planem badawczym, który zrealizowałam w tej instytucji. Po uzyskaniu tytułu magistra mogłam już samodzielnie prowadzić badania psychologiczne oraz zajęcia terapeutyczne z wychowankami. W tym samym okresie

pracowałam także w Poradni Psychologiczno– Pedagogicznej w Malborku, gdzie rozwinęłam swoje umiejętności diagnostyczne oraz poznałam różne metody badań psychologicznych i pedagogicznych. Na stałe współpracowałam z Komendą Powiatową Policji, Sądem Rejonowym w Malborku, Sądem Okręgowym w Gdańsku oraz Prokuraturą Rejonową w Malborku. Do roku 2008 byłam na liście biegłych Sądu Okręgowego w Gdańsku, wymagana dyspozycyjność biegłych nie była możliwa z połączeniem pracy na uczelni oraz w MOW. Kilkadziesiąt razy opiniowałam w sprawach nieletnich, jak również dorosłych sprawców przestępstw. To ważne dla mnie doświadczenia zawodowe, które łączą się z moją aktualną działalnością dydaktyczną i naukową.

Praca zawodowa w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym nr 1 w Malborku obejmowała także przygotowanie i przeprowadzenie szkoleń oraz warsztatów dla kadry pedagogicznej, co wiązało się z wprowadzanymi stopniowo zmianami w organizacji pracy resocjalizacyjnej jak i jej formach oraz metodach. Ponadto, część prowadzonych przeze mnie spotkań miała charakter grupy wsparcia zawodowego. Stanowiła ważny element w pracy nad jakością relacji wychowawca – wychowanek, którą uważam za bardzo ważną w szeroko ujmowanym procesie zmiany wychowanka.

Bardzo ważne dla mojego rozwoju naukowego były doświadczenia wynikające z pracy terapeutycznej i diagnostycznej z wychowankami MOW. Szczególnie istotne jest to, że mogłam uczestniczyć i współtworzyć zmiany w instytucji resocjalizacyjnej, która przechodziła na nowy, wówczas nawet nowatorski model pracy z nieletnimi. Potrzeby praktyków, w tym własne, które poznałam w trakcie pracy zawodowej, starałam się analizować w kontekście teorii, a prowadzone przeze mnie badania tak projektować, aby wskazały odpowiedzi na ważne pytania stawiane przez środowisko praktyków, w tym główne: jak podnieść efektywność prowadzonych w instytucjach działań resocjalizacyjnych? Tych pytań, w miarę zdobywania różnych zawodowych doświadczeń, przybywało, stawały się one inspiracją do nowych badań. Zdobywając kolejne doświadczenia zawodowe, także poza MOW: konsultacje, szkolenia nauczycieli i Rad Pedagogicznych, widziałam potrzebę zmian w procesie resocjalizacji nieletnich, jak i działań profilaktycznych w środowisku otwartym, częściowo będących odpowiedzią na zmieniającą się wokół nas rzeczywistość, a także „nowy” proces socjalizacji, który ma miejsce również w przestrzeni wirtualnej.

Pracując jako psycholog w MOW, będąc członkiem zespołu diagnostyczno – terapeutycznego realizowałam następujące zadania obejmujące: diagnozę psychologiczną na potrzeby procesu resocjalizacji, w tym funkcjonowanie poznawcze, emocjonalne, społeczne

nieletnich, a także środowisko rodzinne wychowanków; ocenę zmian w zachowaniu wychowanków, analizę skuteczności prowadzonych działań w ramach procesu resocjalizacji, monitoring indywidualnych planów edukacyjno – terapeutycznych oraz terapię indywidualną i grupową. Zdobyte doświadczenie wykorzystywałam na bieżąco w prowadzonych zajęciach ze studentami, pracując na przygotowanych przez siebie przypadkach oraz ćwiczeniach.

W trakcie swojej działalności zawodowej współpracowałam z wieloma instytucjami i organizacjami świadczącymi różne usługi na rzecz młodzieży niedostosowanej społecznie oraz zagrożonej tym zjawiskiem. Wśród tych instytucji mogę wymienić: Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną w Malborku, Centrum Profilaktyki Uzależnień w Malborku, Sądy Rejonowe oraz Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu całej Polski, Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie, Poradnię zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży „Karan” w Elblągu.

Za swoją działalność zawodową otrzymałam (1995-2016) siedmiokrotnie nagrodę Dyrektora Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego nr 1 w Malborku oraz Nagrodę Starosty Malborskiego. W 2008 roku otrzymałam Medal Komisji Edukacji Narodowej (nr legitymacji 107182). 23 marca 2016 roku na uroczystym posiedzeniu Senatu Uniwersytetu Gdańskiego otrzymałam przyznany mi przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Brązowy Krzyż Zasługi.

3.2. Działalność naukowa

Zdobyte przeze mnie doświadczenia w pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie oraz potrzeba dalszego rozwoju osobistego i zawodowego stały się podstawą do podjęcia decyzji o rozpoczęciu studiów doktoranckich na Uniwersytecie Gdańskim. Synteza wiedzy opartej na praktyce i bezpośredniej pracy z wychowankami stała się bazą do przygotowania projektu badań i problemów badawczych, na które poszukiwałam odpowiedzi w mojej pracy doktorskiej. We wspomnianej pracy doktorskiej wykorzystałam autorski program terapii dla wychowanków związany z analizą oraz uporządkowaniem samowiedzy podopiecznych, opartej na założeniach psychologii poznawczej. Na potrzeby prowadzonych wówczas badań przygotowałam i wystandardyzowałam kwestionariusz do badania samooceny nieletnich. Narzędzie to było wykorzystywane przeze mnie w dalszych badaniach, jak i po udzieleniu mojej zgody przez inne osoby z różnych środowisk akademickich. Opracowanie kwestionariusza do badania samooceny wychowanków, w mojej ocenie stało się czynnikiem decydującym o powodzeniu badań, z uwagi na to, że dostępne narzędzia badawcze były dla

nioletnich zbyt trudne i niezrozumiałe, głównie ze względu na ich obniżoną sprawność intelektualną, co powodowałoby zafałszowanie uzyskanych wyników. Podejmowałam próby badań z wykorzystaniem gotowych narzędzi dostępnych w Pracowni Testów Psychologicznych, co utwierdziło mnie w przekonaniu, że dla większości badanych nieletnich są one w znacznym stopniu niezrozumiałe. Nieletni ujawniający liczne deficyty w zakresie podstawowych funkcji poznawczych warunkujących prawidłowy odbiór informacji, ich przechowywania oraz późniejsze odtwarzanie, szybko byli zniechęceni i znużeni zbyt trudnym dla nich materiałem do analizy.

Na tym etapie rozwoju naukowego wyodrębniły się moje zainteresowania badawcze, które koncentrują się wokół następujących zagadnień:

1. Przyczyny niedostosowania społecznego dzieci i młodzieży, źródeł antyspołecznych zachowań, czynników ryzyka oraz czynników chroniących.
2. Projektowanie, organizacja i ewaluacja procesu resocjalizacji młodzieży niedostosowanej społecznie, poszukiwania skutecznych rozwiązań, tzw. dobrych praktyk oraz weryfikacja ich skuteczności.
3. Wdrożenia i sprawdzenia nowego, opartego na założeniach psychologii poznawczej, modelu pracy wychowawczo– terapeutycznej w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym oraz standardów pracy resocjalizacyjnej w MOW, uwzględniających aktualną wiedzę o funkcjonowaniu dorastającego człowieka oraz jego rozwoju psychospołecznym, zdefiniowanie kluczowych obszarów funkcjonowania instytucji resocjalizacyjnych dla nieletnich.
4. Przekonań utrudniających adaptację społeczną nieletnich, analizy w jaki sposób młodzież społecznie niedostosowana spostrzega (odbiera informacje i rozumie) siebie, innych oraz otaczającą rzeczywistość, tworzenia programów i ćwiczeń w oparciu o założenia psychologii poznawczej.
5. Terapii oraz psychoedukacji młodzieży niedostosowanej społecznie.

Odnosząc te obszary do zagadnień teoretycznych, prowadzone przez mnie badania odwołują się do koncepcji twórczej resocjalizacji oraz koncepcji *Resilience* (oporu elastyczności), jak również do założeń psychologii kognitywnej, terapii poznawczo-behawioralnej i interakcjonizmu symbolicznego. Wspomniane powyżej koncepcje teoretyczne stanowiły podstawę teoretyczną do realizowanych przeze mnie badań.

Podjęmowane przeze mnie działania terapeutyczne oraz diagnostyczne czyli bezpośrednia praca z nieletnimi oraz ich rodzinami, wyznaczyły kierunek mojego dalszego rozwoju naukowego. W latach 2000 – 2008, jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora nauk społecznych w dziedzinie psychologii samodzielnie lub we współautorstwie przygotowywałam wieloletnie plany funkcjonowania MOW nr 1 w Malborku, programy pracy z nieletnimi dotyczące podnoszenia samooceny, czy też pracy z agresją i złością, programy profilaktyczne, programy pracy z rodzicami wychowanków. Opracowywałam ćwiczenia do zajęć z podopiecznymi, które planuję zebrać i wydać w formie publikacji. Wszystkie te materiały podlegały systematycznej ewaluacji, powstawały ich kolejne, wzbogacone o nowe doświadczenia wersje, które do dnia dzisiejszego stanowią podstawę pracy resocjalizacyjnej w MOW nr 1 w Malborku.

Odwołując się do założeń twórczej resocjalizacji M. Konopczyńskiego, przenieśliam je na grunt własnej praktyki zawodowej. Zdobywane w kolejnych latach doświadczenia zawodowe pozwoliły mi na przyjęcie założenia, że działania organizowane w oparciu o ten nurt, przynoszą widoczne, pozytywne zmiany w funkcjonowaniu wychowanków. Swoje programy pracy z nieletnimi koncentrowałam na określaniu ich potencjałów, ujawnianych zachowaniach problemowych oraz właściwym doborze zadań do realizacji, które będą je rozwijały. Wprowadzenie nowych metod pracy z podopiecznymi jak również odmiennego modelu diagnozy wymagało także zmian na poziomie funkcjonowania całej instytucji, która tworzy specyficzną przestrzeń resocjalizacyjną. Wspomniane nowe metody i formy pracy z nieletnimi stosowałam w MOW nr 1 w Malborku, gdzie udało mi się wprowadzić istotne zmiany w organizacji tej instytucji, które doprowadziły do zwiększenia poziomu skuteczności prowadzonych w niej działań. Jednym z wymiernych efektów tych zmian było obniżenie ilości ucieczek wychowanków, oczywiście tych wskaźników było zdecydowanie więcej. Liczba ucieczek jest istotnym, ale też nie może być jedynym, wskaźnikiem, przyjmując, że przyczyny tego typu zachowań u wychowanków są dość złożone i obejmują zarówno czynniki wewnętrzne (związane z osobą nieletniego) jak i zewnętrzne (związane z instytucją).

W latach 2002 – 2006 liczba ucieczek wychowanków zmniejszyła się z 250 do 45 (dane dotyczą MOW nr 1 w Malborku, w skali roku szkolnego), w kolejnych latach do 2012 nadal następował spadek, już nie tak drastyczny, obecnie ilość ucieczek wychowanków utrzymuje się na poziomie 20 – 25 w skali roku szkolnego. Te dane są o tyle interesujące, że młodzież z MOW nr 1 w Malborku, realizuje część zadań poza instytucją, w środowisku otwartym, a sam Ośrodek pozbawiony jest barier izolacyjnych, poza tymi, które decydują o bezpieczeństwie

jego mieszkańców. Synteza tych badań w połączeniu z wynikami badań prowadzonych jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora została zaprezentowana w monografii: *Niedostosowanie społeczne nieletnich: działania, zmiana, efektywność (2011) Wydawnictwo Difin, Warszawa, s. 218. Książka ta została nominowana w roku 2011 do Nagrody Teofrasta za najlepszą książkę psychologiczną roku.*

W roku 2011 przystąpiłam do konkursu i zostałam wybrana jako ekspert „Programu MOST” dotyczącego wejścia młodzieży niedostosowanej społecznie na rynek pracy, realizowanego przez MOS w Ustce (Europejski Fundusz Społeczny, Program Operacyjny Kapitał Ludzki VI, Poddziałanie 6.1.1.). Przeprowadzone przeze mnie działania eksperckie wiązały się z oceną spójności obu części Programu tj. Treningu Alternatyw Życiowych oraz Programu Szkolenia Zawodowego „Asystent w zawodzie (dotyczyły różnych zawodów), poprawności merytorycznej proponowanych rozwiązań oraz zgodności proponowanych rozwiązań z celem głównym założonym w projekcie, który dotyczył wypracowania narzędzi ułatwiających młodzieży z MOS wejście na rynek pracy oraz wyboru przez nich alternatywnej ścieżki życia. Głównym celem ocenianego przeze mnie projektu było wskazanie młodzieży z MOS alternatyw życiowych w perspektywie rozwoju własnych potencjałów i ich wykorzystania w sferze edukacyjno - zawodowej w przyszłości tj. po opuszczeniu placówki.

Jestem również autorką innowacji pedagogicznej: *Grupa usamodzielnienia – wsparcie procesu readaptacji wychowanków MOW nr 1 w Malborku*, czas trwania innowacji: wrzesień 2014 – sierpień 2016 oraz projektu „Pracowania poznawania siebie i świata”, który w roku 2013 w procedurze konkursowej programu bezpieczna szkoła znalazł się w grupie projektów nagrodzonych dofinansowaniem. Efektem realizacji tego projektu jest nowoczesna pracownia do terapii i diagnozy wychowanków na terenie MOW nr 1 w Malborku.

Przeprowadziłam również kilka ekspertyz dotyczących funkcjonowania instytucji wychowawczych, m.in. w Młodzieżowym Centrum Edukacji i Readaptacji Społecznej w Goniądzu (2014-2016). W tej wspomnianej placówce zorganizowałam i przeprowadziłam superwizję pracy edukacyjno-wychowawczej, zakończonej raportem zawierającym określone wnioski i rekomendacje. Prowadziłam badania dotyczące poczucia bezpieczeństwa przebywających tam wychowanek oraz ujawnianych przez nie trudności w procesie adaptacji. Końcowym efektem tego etapu współpracy z MCEiRS w Goniądzu było uzyskanie przez tą

instytucję certyfikatu placówki twórczej resocjalizacji, nadanego przez Pedagogium Wyższą Szkołę Nauk Społecznych w Warszawie w czerwcu 2016 roku.

W MOW nr 1 w Malborku trzykrotnie prowadziłam ewaluację realizowanych tam działań wychowawczych, terapeutycznych i edukacyjnych. Każda z tych ewaluacji trwała około cztery miesiące i kończyła się prezentacją wniosków oraz rekomendacji na forum Rady Pedagogicznej.

Opublikowałam dotychczas cztery artykuły w języku angielskim, w tym m.in. w **The New Educational Review** (2013) oraz **European Journal of Educational Sciences** (2015). Zostałam członkiem zespołu redakcyjnego EJES i opiniowałam w czerwcu 2015 projekt: **Employability of higher education graduates in Czech Republic** (no. 16-251165), jak również recenzowałam artykuł: **The effect of audio – visual materials in teaching and learning of the speaking skill in Junior Secondary Schools**.

Wyniki swoich badań prezentowałam na konferencjach naukowych ogólnopolskich i międzynarodowych, po doktoracie uczestniczyłam czynnie około trzydziestu konferencjach i seminariach naukowych, łącząc to ze stałą aktywnością zawodową.

Jestem członkiem komitetu organizacyjnego cyklu ośmiu konferencji i warsztatów pt. **Dzieci i młodzież na pograniczu kultur. Inspiracje kaszubskie**, organizowanych przez Uniwersytet Gdański we współpracy z Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku (2016-2017). W tym projekcie prowadzę również wykłady oraz warsztaty dotyczące psychologicznych aspektów rozwoju językowego dziecka. Do tej pory odbyły się dwie konferencje z tego cyklu, na każdej z nich przeprowadziłam warsztaty i wykłady dotyczące psychologicznych aspektów kształcenia językowego, dwujęzyczności oraz budowania tożsamości ucznia.

Jestem również członkiem komitetu redakcyjnego czasopisma naukowego wydawanego przez Uniwersytet Gdański - *ArsEducandi*.

Wśród swoich osiągnięć naukowych chciałabym zwrócić uwagę na przygotowanie i wystandaryzowanie dwóch narzędzi badawczych, które znalazły zastosowanie w procesie diagnozy młodzieży niedostosowanej społecznie. Pierwsze z nich to **Kwestionariusz Samooceny** (2011), opublikowany w książce **Niedostosowanie społeczne nieletnich: działania, zmiana, efektywność**, 2011, Wydawnictwo Difin, Warszawa, natomiast drugie to **Skala Przekonań Utrudniających Adaptację Społeczną Młodzieży**, zaprezentowaną w artykule, który napisałam we współautorstwie (50% wkładu pracy własnej) z Pawłem Jurkiem, 2016, pt. **Psychometryczne opracowanie Skali Przekonań Utrudniających Adaptację**

Společn Mdzieży, Polskie Forum Psychologiczne, tom 21, nr 1, ISSN 1642-1043, s. 123-144.

Jestem również członkiem zespołu tworcego Pracowni Badań nad Kultur i Edukacj Regionu na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego, to nowa inicjatywa, która organizuje multimedialną platform edukacyjno – szkoleniową oraz własne czasopismo naukowe.

Podsumowując mo działalnoś naukową: jestem autork dwóch monografii, piętnastu rozdziałów w książkach, pięćdziesięciu artykułów, (cznie z przyjętymi artykułami i oczekującymi na publikacj), trzech ekspertyz, dwóch recenzji, jak również kilkunastu programów (terapeutycznych, wychowawczych, profilaktycznych, usamodzielnienia) oraz innowacji pedagogicznych, wykorzystywanych do pracy z mdzie niedostosowan społecznie i usprawniających funkcjonowanie Mdzieowych Ośrodków Wychowawczych.

Zrealizowane, jak i aktualnie prowadzone przeze mnie badania dotyczą następujących zagadnień:

1. Poczucia bezpieczeństwa wychowanków w instytucjach resocjalizacyjnych.
2. Wsparcia procesu adaptacji wychowanków.
3. Skuteczności prowadzonych różnych form oddziaywa psychologicznych oraz programów terapii indywidualnej i grupowej.
4. Indywidualnych Programów Edukacyjno-Terapeutycznych.
5. Organizacji i funkcjonowania instytucji resocjalizacyjnych dla nieletnich: otwartych i izolacyjnych.
6. Diagnozy mocnych stron wychowanków, pracy na ich zasobach.
7. Diagnozy zasobów i potencjałów instytucji oraz kadry pedagogicznej.
8. Poznawczych korelatów niedostosowania społecznego dzieci i mdziey: kluczowych oraz pośredniczących przekona utrudniających ich funkcjonowanie w środowisku otwartym.

3.3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych oraz dziaalnoi dydaktycznej i organizacyjnej

Od **01.10.2008** do chwili obecnej: adiunkt w Zakładzie Patologii Społecznej i Resocjalizacji, Instytut Pedagogiki, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański.

Realizowane przedmioty: psychologia kliniczna w resocjalizacji, psychologia rozwoju człowieka z elementami psychologii klinicznej, elementy psychopatologii (konwersatorium), elementy psychologii społecznej, rozwojowej i klinicznej dla pracy socjalnej, diagnozowanie resocjalizacyjne, projektowanie w pracy resocjalizacyjnej, ewaluacja pracy resocjalizacyjnej, organizacja i funkcjonowanie systemów resocjalizacyjnych, resocjalizacja nieletnich w całodobowych placówkach resocjalizacyjnych, praca klientem trudnym-fakultet.

W roku akademickim 2015/16 przygotowałam i złożyłam jako propozycję wykładu monograficznego na studiach doktoranckich z pedagogiki (Przekonania utrudniające adaptację społeczną wychowanków MOW), który zrealizowałam w oparciu o wyniki badań własnych. Zajęcia zostały przeprowadzone w semestrze letnim 2015/16.

Od roku akademickiego 2008/2009 prowadzę seminaria licencjackie i magisterskie. Wypromowałam ponad 85 magistrów i ponad 55 licencjatów. Jestem również stałym recenzentem prac dyplomowych, w każdym roku akademickim jest to ok. 25 recenzji.

Współpracowałam również z innymi ośrodkami akademickimi: Szczecińską Szkołą Wyższą Collegium Balticum (2010-2012), Elbląską Uczelnią Humanistyczno – Ekonomiczną (2012-2013), Wyższą Szkołą Bankową w Gdańsku (2016) oraz Uniwersytetem SWPS oddział zamiejscowy w Poznaniu (2016).

Od listopada 2015 roku jestem członkiem Rady Instytutu Pedagogiki, jako przedstawiciel niesamodzielnych pracowników naukowych, regularnie uczestniczę w posiedzeniach IP, również je protokołując. Jestem także skarbnikiem Gdańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego. W roku 2009 byłam członkiem międzywydziałowej komisji rekrutacyjnej (studia I i II stopnia, tryb stacjonarny i niestacjonarny). Systematycznie uczestniczę w doskonaleniu zawodowym nauczycieli akademickich, m.in. w warsztatach organizowanych na UG w cyklu Laboratorium Inicjatyw Dydaktycznych (kwiecień-czerwiec 2016).

W oparciu o doświadczenia zawodowe oraz wyniki najnowszych badań z obszaru przestępczości nieletnich, w tym badań własnych, przeprowadziłam kilkanaście szkoleń oraz warsztatów dla kadry pedagogicznej innych instytucji resocjalizacyjnych oraz szkół podstawowych i gimnazjów. Tematyka prowadzonych przez mnie szkoleń obejmowała: diagnozowanie i projektowanie pracy resocjalizacyjnej, opracowywanie Indywidualnego Programu Edukacyjno – Terapeutycznego, poszukiwanie skutecznych rozwiązań w pracy wychowawczej z młodzieżą niedostosowaną społecznie w oparciu o analizę wybranych przypadków, metody pracy z uczniem przejawiającym zachowania agresywne.

Od 1 września 2016 roku objęłam stanowisko zastępcy Dyrektora Instytutu Pedagogiki ds. nauki na kadencję 2016 – 2020.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.).

Tytuł: Zmiana przekonań utrudniających adaptację społeczną u wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2016, ISBN-978-83-8085-210-5, stron 221.

Autor: Justyna Siemionow

Recenzenci: Prof. nzw. dr hab. Irena Mudrecka, Pedagogium Wyższa Szkoła Nauk Społecznych, Prof. zw. dr hab. Beata Pastwa – Wojciechowska, Uniwersytet Gdański.

Monografia będąca podstawą wszczęcia postępowania habilitacyjnego stanowi efekt mojej ponad czteroletniej pracy teoretyczno-badawczej, w tym także przygotowania i standaryzacji wykorzystanego w badaniach narzędzia. Decydujący wpływ na określenie perspektywy poznawczej, jako wiodącej, która towarzyszyła mi w realizacji omawianego projektu badawczego miały moje doświadczenia praktyczne wynikające z bezpośredniej pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie. Głównym celem badawczym wskazanej monografii było zbadanie stopnia nasilenia przekonań utrudniających adaptację społeczną wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego oraz sprawdzenie czy stosowany w danej instytucji model pracy terapeutycznej i wychowawczej (przygotowany i wprowadzany przeze mnie) modyfikuje te przekonania, obniżając ich nasilenie. W podstawach teoretycznych omawianych badań odwołałam się do założeń psychologii poznawczej i behawioralnej. To ujęcie akcentuje tezę, że zachowania naruszające porządek społeczno-prawny stanowią wynik określonych nieprawidłowości w procesie poznawczym. Jeżeli chcemy osiągnąć długotrwałą pozytywną zmianę w funkcjonowaniu psychospołecznym podopiecznych niedostosowanych społecznie, to główny nacisk w pracy z nimi należy położyć na modyfikację ich myślenia. W procesie resocjalizacji sięgamy po poznawczą restrukturyzację, której głównym celem jest to aby młodzież społecznie niedostosowana nauczyła się jak może zmienić swoje przekonania z antyspołecznych w prospołeczne, po wcześniejszej ich identyfikacji, koncentrując się na treściach ich myśli. Kognitywno-behawioralne interwencje oparte są na zasadach, że

myślenie (wewnętrzne zachowanie) kontroluje aktywność zewnętrzną jednostki. Dotychczas w wielu instytucjach resocjalizacyjnych dla nieletnich stosowany jest model pracy oparty na tzw. ekonomii punktowej, koncentrujący się wyłącznie na dostępnych obserwacji zachowaniach podopiecznych. Sprzyja on dostosowaniu, a nie trwałej zmianie zachowania.

U wychowanków istnieje wyraźna konieczność podniesienia poziomu świadomości siebie oraz wiedzy na temat 'ja', mechanizmów kształtowania i generalizacji wiedzy dotyczącej siebie, jak również innych. Z uwagi na to, że w grupie nieletnich, proces kształtowania się osobowości nie został jeszcze zakończony, istnieje szansa, iż odpowiednia interwencja psychologiczna, wpłynie korzystnie na te parametry kształtującej się osobowości, które decydują o jej społecznym przystosowaniu.

Szczegółowe założenia przeprowadzonych badań odwołują się do następujących aspektów teoretycznych:

1. na gruncie psychologii poznawczej, osobowość rozpatruje się jako ogólny system organizacji informacji podmiotu poznającego świat i siebie samego; najważniejszą strukturą jest 'ja' (obraz własnej osoby), która jest odpowiedzialna za nadawanie całościowego sensu ludzkim doświadczeniom, wyznaczaniem stosunku do świata oraz podmiotową kontrolę i samoregulację, bowiem dzięki tym procesom, człowiek może wywierać pożądaną przez siebie wpływ na bieg zdarzeń oraz zapewnić własnemu funkcjonowaniu odpowiedni poziom wewnętrznej organizacji i integracji,
2. cztery podstawowe funkcje osobowości w ujęciu poznawczym to: konstruowanie poznawcze, ewaluacja, programowanie działań oraz sterowanie zachowaniem,
3. obraz własnej osoby stanowi centralną strukturę poznawczą, człowiek ma świadomość własnego istnienia oraz działania, dysponuje wiedzą na temat własnej osoby, wiedza ta określana jako przekonania na temat 'ja', jest mniej lub bardziej rozległa, wiąże się z doświadczeniem jednostki w ciągu jej życia,
4. teoria stylu życia i myślenia przestępczego G. Waltersa (1990) odwołuje się do tego, że ten specyficzny styl funkcjonowania jednostek przestępczych opiera się na charakterystycznym systemie i sposobach myślenia; jak twierdzi sam autor style

myślenia przestępczego określają sposoby spostrzegania siebie, otoczenia oraz relacji podmiotu z otoczeniem¹,

5. jedno z podstawowych założeń współczesnej psychologii rozwoju człowieka, brzmi, że rozwija się on przez całe swoje życie, w różnym tempie i z odmienną dynamiką, możliwość zmiany zachowania istnieje na każdym etapie rozwoju jednostki; w przypadku osób o nieukształtowanej jeszcze w pełni osobowości, na którą zgodnie z paradygmatem poznawczym głównie składa się wiedza o sobie, otaczającym świecie oraz innych, a wiedza ta może być modyfikowana, szansa na zmianę kluczowych, dysfunkcyjnych przekonań jest większa niż u osób dorosłych,
6. nurt poznawczo – behawioralny oraz oparta na jego założeniach terapia przyjmuje za punkt wyjścia do pracy z klientem, to, że jego myśli – przekonania kluczowe i pośredniczące, prowadzą do konkretnych emocji i zachowań; bardzo istotny jest tu element behawioralny, który stanowi istotne wzmocnienie w trakcie pracy z podopiecznym, w trakcie pracy poprzez realizację tzw. prac domowych, przekonuje się on, że proponowane mu strategie działają, przynoszą efekt, a on sam ma na to wpływ,
7. rolę nieadaptacyjnych i zniekształconych aktów poznawczych rozwinął w swojej teorii A. Beck (1976,1979), wspomniany autor prezentuje pogląd, że nieprzystosowawcze myśli o sobie, świecie i przyszłości prowadzą do zniekształceń poznawczych, które to z kolei przyczyniają się do powstawania nieadekwatnych emocji; triadę Becka można wykorzystywać do strukturalizowania informacji oraz oceniania myśli nieletnich dotyczących ich samych, świata oraz przyszłości; A. Beck oraz inni, wskazują na istnienie przekonań kluczowych, które rodzą się na skutek dorastania w określonym środowisku, potwierdzają również, że im wcześniej dane przekonanie zostanie wykształcone, tym silniej jest ono zakorzenione w psychice człowieka i przez to trudniej je zmienić; nowe informacje i doświadczenia są oceniane przez jednostkę w kontekście tych dominujących przekonań,²

¹ Stanik, J.M., (2013), Psychologia sądowa, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, s.147-153;347-348.

² Opora, R., (2009), Ewolucja niedostosowania społecznego jako rezultat zmian w zakresie odporności psychicznej i zniekształceń poznawczych, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, s.107-108.

8. najważniejsze z punktu widzenia regulacji zachowania są przekonania dotyczące „ja”, które podobnie jak w odniesieniu do wiedzy o otaczającym świecie, człowiek wyprowadza z własnego doświadczenia i uogólnia je w postaci schematów poznawczych.

Aktualnie dość wyraźnie wskazuje się na potrzebę, jak również takie są oczekiwania społeczne, aby prowadzone w obszarze pedagogiki resocjalizacyjnej badania dostarczały danych do projektowania zmian i wprowadzania innowacji w sferze współczesnej praktyki. Wynika z tego, że potrzeby te mogą być zaspokojone tylko przez podjęcie badań specyficznych, całkowicie mieszczących się w płaszczyźnie badań prakseologiczno – metodycznych czyli praktycznie zorientowanych.³

Badanie młodzieży niedostosowanej społecznie obwarowane jest licznymi ograniczeniami, wśród których najważniejsze to: obniżona sprawność intelektualna, niska motywacja do działania, obniżony próg reagowania na bodźce frustrujące, trudności w budowaniu trwałych relacji interpersonalnych, a tym samym niechęć i widoczna blokada w wymianie informacji z innymi osobami. Prowadzenie wielomiesięcznych badań w instytucji resocjalizacyjnej generuje jeszcze dodatkowe trudności. Specyfika funkcjonowania danej instytucji, jej klimat społeczny, istniejące relacje interpersonalne, realizowane zadania, posiadana baza sportowa, edukacyjna, rekreacyjna i terapeutyczna, to tylko ważniejsze czynniki, które należy uwzględnić w tego typu projektach. Stąd też, na potrzeby prowadzonych przez siebie badań przygotowałam i poddałam procesowi standaryzacji, na próbie ponad tysiąca osób, kwestionariusz do badania przekonań utrudniających adaptację społeczną młodzieży (SPUAS). Szczegółowo wszystkie te działania opisałam w prezentowanej, jako osiągnięcie habilitacyjne, monografii (rozdział czwarty). Wielokrotnie wcześniej, przy okazji innych badań, korzystałam z gotowych kwestionariuszy i narzędzi badawczych, uzyskiwane wyniki nie były często wiarygodne, przede wszystkim z uwagi na trudności w zrozumieniu przez badanych nieletnich zawartych w nich pytań. Bariere stanowiła również liczba pozycji np. 90, co stanowi poważną trudność dla tej grupy badanych, powodując szybkie zmęczenie i zniechęcenie, a tym samym losowe zaznaczanie wyników.

³ Urban, B.,(2008), Społeczne uwarunkowania badań pedagogicznych (na przykładzie badań z dziedziny pedagogiki resocjalizacyjnej), (w:) (red.) S. Palka , Podstawy metodologii badań w pedagogice, Gdańsk: GWP, s.426.

Zmianę badanych przekonań utrudniających adaptację społeczną wychowanków odniosłam do zaproponowanego przez siebie modelu pracy terapeutyczno-wychowawczej (rozdział piąty monografii). Przekonanie jest tu rozumiane jako emocjonalny aspekt akceptowania jakiegoś sądu czy też twierdzenia; jako przeświadczenie jednostki o słuszności danej sytuacji, zdarzenia czy też osoby.

Organizacja czasu wolnego oraz zajęć specjalistycznych – to podstawa tego modelu pracy. Propozycje zajęć dla wychowanków nawiązują do ich zainteresowań, potrzeb oraz możliwości poznawczych, emocjonalnych czy też fizycznych. Kadra MOW nr 1 w Malborku projektując te działania dokłada wszelkich starań aby ich forma była interesująca dla dzisiejszego nastolatka, jak również nawiązywała do promowanych przez instytucję wartości, jak: uczciwość, szacunek dla drugiego człowieka, zrozumienie siebie oraz innych, patriotyzm. Zadaniem kadry jest również stałe motywowanie wychowanków do uczestnictwa w zajęciach, wspólne przełamywanie kryzysów dnia codziennego oraz własnych słabości. Przekazywanie informacji zwrotnych, czytelne komunikaty, otwartość- tworzą szczególny rodzaj relacji (interakcji) między kadrą a wychowankami. Warto podkreślić, jeszcze jeden aspekt tego modelu pracy wychowawczej, dotyczący tego, że zajęcia specjalistyczne adresowane do wychowanków wskazuje zespół wychowawczy po zapoznaniu się z wynikami diagnozy nieletniego oraz jego aktualną sytuacją. Zajęcia rozwijające zainteresowania wybierają sami podopieczni.

Każdy wychowanek MOW uczestniczy w zajęciach organizowanych w MOW jak i poza nim, w środowisku otwartym. Wychowankowie realizują minimum jedno zajęcia specjalistyczne oraz rozwijające zainteresowania, średnio w trakcie roku szkolnego liczba zajęć w czasie wolnym jak i specjalistycznych waha się od 3-5 dla każdego wychowanka. W czasie realizowanych badań ta średnia wyniosła 5.

Uczestnictwo w tych zajęciach to poza walorami terapeutycznymi i wychowawczymi, ważna dla wychowanków możliwość uzyskania pozytywnych informacji na swój temat, budowanie poczucia sprawstwa i skuteczności poprzez uczestnictwo np. w kole teatralnym, czy grupie biegowej, kole ekologicznym. Liczne sukcesy i wyróżnienia jakie w trakcie roku szkolnego uzyskują wychowankowie, mają dla nich ogromne znaczenie, wpływa to na ich poczucie wartości, skuteczności, samodzielności. W badanej instytucji, pierwszym poziomem na którym ogłaszane są sukcesy chłopców to społeczność ośrodka. Służą temu m.in. gazetka MOW, liczne gabloty na terenie placówki, strona internetowa, dyplomy, zebrania Samorządu

Wychowanków. Kolejny poziom to publikacje w prasie lokalnej, co także buduje pozytywny wizerunek instytucji, jak również – informacje przesyłane do rodziców i opiekunów, a także do sądów.

Te wszystkie działania (tworzące model pracy terapeutycznej i wychowawczej) powodują stopniową zmianę w myśleniu nieletnich, którzy otrzymując różne wzmocnienia, przekonują się, że realizując dane zadania, czują się z tym dobrze, a inne osoby zauważają ich wysiłek. Bardzo ważne jest to, aby zadania planowane dla konkretnych wychowanków uwzględniały zasadę indywidualizacji, jak również, w określonych przypadkach uwzględniały nieco obniżony próg możliwości jego realizacji. Początkowe sukcesy otworzą drogę kolejnym, jest to szczególnie ważne w przypadku nieletnich, którzy często przed przybyciem do MOW doznawali wielu niepowodzeń i porażek praktycznie na każdym polu swojego działania. W przypadku uczniów ze szkół masowych funkcje budowania poczucia własnej skuteczności realizuje przede wszystkim środowisko rodzinne, które reaguje w odpowiedni sposób na sukcesy dziecka, a także dostarcza różnego rodzaju wsparcia w przypadku niepowodzeń.

Uzyskane w omawianych badaniach wyniki, pozwalają stwierdzić, że zadania realizowane w oparciu o zaplanowane i systematycznie prowadzone działania w procesie resocjalizacji (IPET) powodują zmiany w zakresie przekonań utrudniających adaptację społeczną wychowanków (hipoteza główna). W zrealizowanych badaniach potwierdzono związek między nasileniem przekonań utrudniających adaptację społeczną: „nie warto się starać..”, „świat jest zły” (przekonania zostały wyodrębnione w procesie standaryzacji) a zachowaniami naruszającymi ład i porządek społeczno–prawny. Wykazano również, że stosowanie w procesie resocjalizacji działań opartych na założeniach terapii poznawczo – behawioralnej, praca na zasobach wychowanka i jego rodziny, organizowanie nowych doświadczeń uruchamiających tzw. proces twórczy (pedagogika kreująca), powoduje obniżenie poziomu przekonań utrudniających adaptacją społeczną nieletnich, a tym samym ogólną poprawę ich funkcjonowania. Nie jest możliwe aby wskazać pojedyncze, wyizolowane działania, omawianą zmianę analizujemy w kontekście wielu równolegle realizowanych zadań, wspieranych przez organizacyjne rozwiązania stosowane w instytucji, jak również autorskie programy analizy i monitorowanie zmian (tu: Program Stopni Uspołecznienia, rozdział piąty monografii). Ważne jest także, aby podkreślić, że zmiana badanych przekonań nie zależy od typu zajęć prowadzonych z wychowankami. Wspomniany Program Stopni Uspołecznienia to narzędzie służące do analizy i wskazywania zmian w

zachowaniu wychowanków. Zawiera on czytelne i jasne informacje dla podopiecznych, jak i pracującej z nimi kadry. Tym samym w procesie zmiany zachowania nieletnich zaangażowane są dwie strony: wychowankowie i wychowawcy. W prezentowanym modelu wychowankowie są aktywnymi uczestnikami procesu zmiany swojego zachowania.

Zatem, planując działania resocjalizacyjne wobec nieletnich, ważne jest, aby poza diagnozą zachowań dostępnych obserwacji, poznać także sposób w jaki wychowankowie interpretują określone wydarzenia i różne własne doświadczenia, jak widzą siebie oraz innych, a wiedzę tą wykorzystywać w procesie resocjalizacji. Dzisiejsza pedagogika, wsparta osiągnięciami wielu dziedzin naukowych, m.in. psychologii, socjologii czy też nauk medycznych, zwraca uwagę, że indywidualny sposób percepcji siebie i świata, powinien znaleźć odzwierciedlenie w naturze zastosowanych metod resocjalizacji. Kluczowym terminem w pracy resocjalizacyjnej z wychowankami, przy tak przyjętej perspektywie genezy zjawiska niedostosowania społecznego jest restrukturyzacja poznawcza. Pozwala ona na zrównoważenie przekonań nieletnich, poprzez ich modyfikację, wymianę destrukcyjnych przekonań na prospołeczne i bardziej adaptacyjne. Wspomniane działania otwierają nieletnich na nowe informacje, dają możliwość innego spojrzenia na siebie oraz zjawiska zachodzące w otaczającej rzeczywistości, stają się bazą do dokonywania adekwatnych ocen różnych bieżących zdarzeń oraz sytuacji. Działania te powinien cechować wysoki stopień indywidualizacji oraz podmiotowości. Podsumowując omawiany projekt badawczy, można stwierdzić, że wpisuje się on również w dyskusję dotyczącą skuteczności działań podejmowanych w procesie resocjalizacji nieletnich, które aktualnie stają się ważnym aspektem zewnętrznej oceny funkcjonowania instytucji resocjalizacyjnych dla nieletnich.

5.Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych.

Projektowane i realizowane samodzielnie badania pozwoliły mi na potwierdzenie większej skuteczności działań opartych za założeniach psychologii kognitywnej. Klasyczny model badań, stosowany przeze mnie wielokrotnie – z pretestem i posttestem, wskazywał na znaczny stopień efektywności programów, których głównym celem była modyfikacja przekonań wychowanków (restrukturyzacja poznawcza) na temat siebie, swoich możliwości i umiejętności, innych ludzi, w tym także rodziców i opiekunów, którzy w procesie resocjalizacji odgrywają ważną rolę. Przyjęty przeze mnie model badań, pozwalał na ocenę stopnia nasilenia badanej cechy/czynnika przed wprowadzeniem konkretnych działań oraz po ich wprowadzeniu.

Instytucje resocjalizacyjne dla nieletnich tworzą specyficzny system, każda z nich składa się z określonej liczby podsystemów, które są niepowtarzalne i można stwierdzić, że tworzą organizację wyjątkową, unikalną. Oczywiście pewne podstawowe aspekty funkcjonowania MOW tzw. obszary kluczowe, są wspólne, a próby dokonania standaryzacji w aspekcie organizacji i funkcjonowania tych instytucji są jak najbardziej słuszne, przyniosą z pewnością wzrost efektywności procesu resocjalizacji nieletnich, tym samym będąc prewencją przed zbyt wysoką dynamiką zjawiska przestępczości dorosłych.

W latach 2001–2010 kiedy wspólnie z Dyrekcją MOW nr 1 w Malborku wprowadzałam nowy model funkcjonowania tej instytucji, oparty właśnie na założeniach twórczej resocjalizacji, otwartej na środowisko. W tym okresie, szczególnie na początku, były to działania nowatorskie i odbiegające od modelu pracy w większości tego typu instytucji. Dziś, można stwierdzić, że większość Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych i Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii funkcjonuje w oparciu o podstawowe założenia twórczej resocjalizacji, a więc poszukuje i pielęgnuje potencjały wśród swoich podopiecznych. Jednocześnie organizuje im zajęcia zgodne z ich potrzebami, zainteresowaniami, tworzy swoich wychowankom nowe doświadczenia, dzięki którym właśnie mogą oni tworzyć nową, alternatywną do dewiacyjnej – tożsamość. Przesunięcie poznawcze, które pojawiło się w psychologii i pedagogice już w latach siedemdziesiątych XX wieku, wpłynęło właśnie na taki sposób rozumienia człowieka oraz jego funkcjonowania. Bardzo ważna jest również zmiana wizerunku wychowanka instytucji resocjalizacyjnej, która dokonała się poprzez zdecydowanie większe otwarcie tych ośrodków na zewnątrz. Dziś w większości przypadków, nie są to zamknięte i tajemnicze enklawy, a ważne elementy społeczności lokalnej, z którą potrafią współpracować, osiągając wzajemne korzyści. Społeczeństwo przestało już tak bardzo obawiać się absolwentów MOW czy MOS, chcą ich u siebie jako pracowników, sąsiadów, znajomych. To niezmiernie istotne dla tej grupy nadal narażone na wykluczenie społeczne z powodu wielu czynników.

Zdecydowana większość instytucji resocjalizacyjnych dla nieletnich dba o swój wizerunek. W MOW nr 1 w Malborku stale od ponad dziesięciu lat prowadzona jest współpraca z przedszkolami i szkołami, organizując dla dzieci przedstawienia (funkcjonujące koło teatralne realizuje kolejne projekty). Wychowankowie uczestniczą praktycznie we wszystkich imprezach sportowo–kulturalnych organizowanych na terenie miasta, rywalizują z młodzieżą ze szkół masowych, często zajmując czołowe miejsca. Od 2002 roku cyklicznie organizowany jest festyn sportowo – kulturalny MOWTROP, na którym bawią się uczniowie

z malborskich szkół wraz z wychowankami i kadrami ośrodka. Przeszłość naszych wychowanków na terenie miasta od ponad dziesięciu lat utrzymuje się na zerowym poziomie. Do rzadkości należą już imprezy obejmujące tylko wychowanków instytucji resocjalizacyjnych, z reguły mają one właśnie charakter integracyjnych z młodzieżą właściwie przystosowaną społecznie, sądzę, że z korzyścią dla obydwu stron. Te zmiany a wcześniej ich tendencje opisywałam w wielu artykułach naukowych, wskazując na konieczność zmian metod i form pracy z nieletnimi, jak również sposobu kształcenia przyszłych pedagogów resocjalizacyjnych, których należy wyposażyć w wiedzę o poznawczym aspekcie funkcjonowania człowieka, ale przede wszystkim rozwijać tzw. kompetencje miękkie, pozwalające na zbudowanie właściwej, pozytywnej i bezpiecznej relacji z wychowankiem, opartej na szacunku i podmiotowym jego traktowaniu.

Poniżej wskazuję wybrane artykuły związane z tym obszarem (skuteczność prowadzonych działań resocjalizacyjnych) mojej aktywności naukowo – badawczej:

Siemionow, J., 2009, Efektywność oddziaływań instytucji resocjalizacyjnych a nowe trendy w resocjalizacji', w: Konopczyński M., Ambrozik W., (red.) Współczesne kierunki teorii i praktyki resocjalizacyjnej, Wydawnictwo CMPPP, Warszawa, ISBN 978-83-60475-42-3, s. 87 -98

Siemionow, J., 2009, Zmiana schematów poznawczych dotyczących spostrzegania własnej osoby oraz samooceny nieletnich niedostosowanych społecznie prowadzona w nurcie poznawczo – behawioralnym', w: Marczak M., (red.) 'Resocjalizacyjne programy realizowane przez służbę więzienną w Polsce' Kraków, ISBN 978-83-7326-600-1, ISBN 978-83-7587-110-4, s. 248-253

Siemionow, J., 2010, Efektywność działań podejmowanych przez instytucje resocjalizacyjne dla nieletnich – nowe trendy w resocjalizacji', w: Marczak M., Pastwa-Wojciechowska B., M Błażek M. (red. naukowa) ' Wiedza doświadczenie praktyka – interdyscyplinarne spojrzenie na problemy społeczne', Wydawnictwo IMPULS, Kraków, ISBN 978-83-7326-730-5, ISBN 978-83-7587-2, s.165-174

Siemionow, J., 2010, Ewaluacja oddziaływań resocjalizacyjnych w instytucjach opiekuńczo – wychowawczych' – Problemy Opiekuńczo Wychowawcze, październik 2010,(493) ISSN 0552-2188, s.28-31

Siemionow, J., 2011, Możliwości analizy efektywności procesu resocjalizacji: zmiany w funkcjonowaniu nieletnich niedostosowanych społecznie w percepcji ich matek.', Kwartalnik Pedagogiczny, nr 4, (222), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, ISSN 0023-5938, s.171-179

Siemionow, J., 2013, Oddziaływania resocjalizacyjne wobec nieletnich niedostosowanych społecznie w warunkach instytucji otwartej – możliwości i ograniczenia' (w:) Płopa M., (red. naukowa), Człowiek we współczesnym świecie. Zagrożenia i wyzwania: perspektywa

interdyscyplinarna, tom 5, Wydawnictwo Elbląskiej Uczelni Humanistyczno – Ekonomicznej, Elbląg, ISBN 978-83-89113-58-0, s. 317-327

Równie ważny obszar mojej aktywności to **praca z rodzinami wychowanków**. Odwołując się do podstawowego celu procesu resocjalizacji czyli przygotowania podopiecznych do powrotu do środowiska otwartego oraz do właściwego wypełniania określonych ról społecznych, a przede wszystkim realizowania różnych działań bez wchodzenia w konflikt z prawem, wypracowania skutecznego modelu pracy z rodzinami nieletnich, jest jednym z filarów procesu resocjalizacji. Prowadziłam przez kilkanaście lat zajęcia psychoedukacyjne dla rodziców oraz liczne interwencje terapeutyczne, w oparciu o autorskie programy i propozycje działań. Wyniki prowadzonych przez mnie analiz i badań na ten temat zawierają m.in. prezentowane poniżej publikacje.

Siemionow, J., 2012, Readaptacja społeczna nieletnich niedostosowanych społecznie na przykładzie działań prowadzonych w Młodzieżowym Ośrodku wychowawczym nr 1 w Malborku', *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze* nr 9, ISSN 0552-2188

Siemionow, J., 2012, Wsparcie procesu readaptacji społecznej młodzieży niedostosowanej społecznie lub zagrożonej tym zjawiskiem na przykładzie programu „MOS-T w przyszłość” jako modelu edukacji alternatywnej', *Probacja* Nr 4, ISSN 1689-6122, s.103-113

Siemionow, J., 2013, Praca z rodzinami nieletnich niedostosowanych społecznie jako element procesu resocjalizacji', *Acta Elbingensia*, tom XVI, nr1, ISSN 1730-9980, s. 21-31.

Siemionow, J., 2013, Rola i zadania pracownika socjalnego w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym', w: Teodorczyk M., (red.), „Wiedzieć – Rozumieć – Pomagać. Przykłady rozwiązań stosowanych w codziennej pracy pracownika socjalnego” Wydawnictwo: Instytut Rozwoju Służb Społecznych, s. 15-23

Kolejny obszar mojej działalności naukowo-badawczej dotyczy **pracy terapeutycznej z wychowankami**, opartej, jak już wspomniałam wcześniej na założeniach terapii poznawczej oraz poznawczo – behawioralnej. W wybranych publikacjach, które wskazuje poniżej, dowiodłam skuteczności działań i programów osadzonych w paradygmacie kognitywnym.

Siemionow, J., 2010, Psychospołeczne mechanizmy stawania się przestępcą – rozważania o przestępczości nieletnich w kontekście samooceny oraz obrazu 'ja', w: Przybyliński S., (red. naukowa), „Niebanalny wymiar resocjalizacji penitencjarnej”, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń, ISBN 978-83-89163-60-8, s. 36-44

Siemionow, J., 2011, Zastosowanie interwencji poznawczo-behawioralnej w procesie resocjalizacji dorosłych sprawców przestępstw', *Przegląd Więziennictwa Polskiego*, nr 71, Warszawa, s. 43-51

Siemionow, J., 2011, Metodyka oddziaływań resocjalizacyjnych wobec nieletnich niedostosowanych społecznie – w kierunku dobrych praktyk’, Resocjalizacja Polska, nr 2 Wydawnictwo Naukowe PWN, Pedagogium Wyższa Szkoła Nauk Społecznych, Warszawa, ISSN 2081-3767, s.287-298

Siemionow, J., 2012, Poznawcza koncepcja funkcjonowania człowieka – odniesienia do resocjalizacji nieletnich-możliwości zmiany w kierunku jednostki samodzielnej, Resocjalizacja Polska, nr 3, Wydawnictwo Naukowe PWN, Pedagogium Wyższa Szkoła Nauk Społecznych, Warszawa, ISSN 2081-3767, s..227-237.

Wśród obszarów moich naukowych analiz i badań jest także **proces edukacji nieletnich oraz jego uwarunkowania**. Systematyczna aktywność intelektualna wychowanków ma istotne znaczenie dla rozwoju ich procesów poznawczych. Przeważająca część wychowanków to osoby o ilorazie inteligencji zdecydowanie poniżej normy, jednak o nieco wyższych potencjalnych możliwościach, które nie mogły się rozwinąć z uwagi na brak odpowiedniej stymulacji oraz ubóstwo poznawcze ich środowisk rodzinnych. Sprawność intelektualna wychowanków jest z reguły badana w pierwszych tygodniach ich pobytu, prowadzona jest również diagnoza wiedzy początkowej. Te działania mają na celu przede wszystkim wyrównanie braków edukacyjnych na danym etapie kształcenia oraz wdrożenie wychowanków do systematycznej aktywności poznawczej. Kadra pedagogiczna korzysta z zaleceń opartych na wynikach moich badań psychologicznych. Wszyscy wychowankowie posiadają orzeczenie PPP o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na niedostosowanie społeczne. Ta problematyka została zaprezentowana m.in. w następujących publikacjach:

Siemionow, J. 2011, Poznawcze korelaty zjawiska niedostosowania społecznego nieletnich, Opieka -Wychowanie-Terapia, 3-4 (87-88), Warszawa, ISSN 1230-0861, s. 18-23.

Bogdanowicz, M., Hajdukiewicz, K., **Siemionow J. ,2011**, Młodzież niedostosowana społecznie – jej rozwój poznawczy i umiejętności szkolne’, Biuletyn Polskiego Towarzystwa Dysleksji, nr 2(10), ISSN 1689-4839, s. 13-17

Siemionow, J. 2012, Poznawcza koncepcja funkcjonowania człowieka – odniesienia do resocjalizacji nieletnich-możliwości zmiany w kierunku jednostki samodzielnej, Resocjalizacja Polska, nr 3, Wydawnictwo Naukowe PWN, Pedagogium Wyższa Szkoła Nauk Społecznych, Warszawa, ISSN 2081-3767, s.227-237

Siemionow, J. 2013, Kształcenie resocjalizujące – specyfika i znaczenie procesu edukacji nieletnich niedostosowanych społecznie, Resocjalizacja Polska, nr 4, Pedagogium Wyższa Szkoła Nauk Społecznych, Warszawa, ISSN: 2081-3767, s. 103-113

Siemionow, J., 2014, Niedostosowanie społeczne nieletnich a obniżona sprawność intelektualna – praca z uczniem o szczególnych potrzebach edukacyjnych i rozwojowych, Szkoła Specjalna nr 5, PL ISSN 0137-818X, s. 350-360

Z uwagi na to, że pracę na uczelni podjęłam w roku 2008, dość szybko przestałam być „młodym naukowcem” (pod względem wieku), co wykluczyło mnie z wielu projektów adresowanych dla młodych (krótco po doktoracie) naukowców. W konsekwencji tego, nie mogłam ubiegać się o granty czy też projekty przeznaczone dla młodych doktorów. Kilkakrotnie próbowałam samodzielnie starać się o grant, m.in. w roku 2012 składając wniosek do NCN o finansowanie projektu badawczego w procedurze konkursowej OPUS. Tytuł projektu: Modyfikacja schematów poznawczych i sposobu myślenia nieletnich niedostosowanych społecznie a efektywność procesu ich resocjalizacji. Wspomniany projekt zrealizowałam, bez grantu, a jego wyniki sfinalizowałam w postaci monografii habilitacyjnej. Wcześniej w roku 2009 uzyskałam dotację z Uniwersytetu Gdańskiego na inne badania dotyczące kształtowania klimatu społecznego instytucji resocjalizacyjnej dla nieletnich (BW 7300-5-0283-9).

W roku 2015 zostałam wybrana jako koordynator (w Polsce) projektu: Erasmus + Education grant, strategic partnership, *project: aiming at measuring how a better coordinated/common action from non-formal education actors and formal ones could impact pupils dropout rates (10-15 years old)*. W projekcie miało uczestniczyć trzech partnerów: Polska, Francja oraz Hiszpania. Niestety partner z Hiszpanii nie dopełnił na czas niezbędnych formalności, przez to projekt nie doszedł do realizacji.

W 2014 roku podjęłam współpracę z **Lauste Family Rehabilitation Center w Turku**, (Finlandia), odbyłam staż w tej instytucji, poznałam jej specyfikę funkcjonowania oraz metody pracy z młodzieżą i rodzinami. Ośrodek jest jednym z najstarszych tego typu w Finlandii, posiada miejsca dla 70 podopiecznych i 12 rodzin, niedostosowanych społecznie, ujawniających zaburzenia zachowania i emocji. Z kierownictwem tej instytucji Systematycznie wymieniamy korespondencję, jeszcze w tym roku lub w następnym planuję kolejny pobyt w Lauste Family Rehabilitation Center oraz wspólne badania.

Odnosząc się jeszcze do kontaktów międzynarodowych i popularyzacji swoich osiągnięć w języku angielskim, to chciałabym zwrócić uwagę na staż zagraniczny, który odbyłam w kwietniu 2014 roku na **Uniwersytecie w Turku**, prowadziłam zajęcia i wykłady ze studentami, odbyłam kilka spotkań z pracownikami naukowymi, sama również uczestniczyłam w zajęciach prowadzonych przez pracowników tej uczelni (w jęz. angielskim) moim opiekunem w trakcie stażu była pani profesor Hannele Raiha oraz koordynator programu Erasmus+ for teachers Mika Koivisto.

6. Dalsze plany naukowo – badawcze.

Kolejne zamierzenia badawcze, jakie planuję podjąć w przyszłości, pozostają w związku z moimi głównymi obszarami zainteresowań naukowych tzn. problematyką niedostosowania społecznego młodzieży, funkcjonowania i organizacji instytucji resocjalizacyjnych dla nieletnich, poszukiwania i rozwijania form pracy terapeutycznej z wychowankami, jak również działań i programów z obszaru profilaktyki niedostosowania społecznego, uwzględniających aktualne problemy dorastania i wychowania młodzieży. Staram się również poszukiwać nowych obszarów do badawczej eksploracji, które mogą przyczynić się do mojego dalszego rozwoju naukowego (np. wspieranie rozwoju językowego dziecka).

Zamierzam w kolejnych moich pracach naukowych podjąć problematykę resocjalizacji tzw. młodych dorosłych oraz wskazania możliwości analizy skuteczności prowadzonych w instytucjach resocjalizacyjnych działań. Chciałabym również, jako praktyk widzę ogromną potrzebę takich działań, przygotować i wprowadzić model działań resocjalizacyjnych w środowisku otwartym.

Rozważanym przeze mnie następnym krokiem jest wydanie publikacji dotyczącej programów pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie oraz zagrożoną tym zjawiskiem, jak również publikacji dotyczących biografii nieletnich przestępców.

W zakresie dydaktyki chciałabym doskonalić prowadzone przeze mnie zajęcia i projektować kolejne powiązane z potrzebami rynku pracy dla pedagogów. Moim celem jest aktywizacja studentów, nauczenie ich pracy na własnych zasobach, budowanie w nich „pedagogicznej tożsamości”, rozwijanie samodzielności i autonomii pedagogicznej.

Bibliografia

Stanik, J.M, (2013), Psychologia sądowa, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Opora, R., (2009), Ewolucja niedostosowania społecznego jako rezultat zmian w zakresie odporności psychicznej i zniekształceń poznawczych, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

Urban, B.,(2008), Społeczne uwarunkowania badań pedagogicznych (na przykładzie badań z dziedziny pedagogiki resocjalizacyjnej), (w:) (red.) Palka S., Podstawy metodologii badań w pedagogice, Gdańsk: GWP.

